GAZETA KRAKOWSKA

Nro 36.

Z KRAKOWA DNIA 5 MAIA 1819. ROKU WE SRODĘ

Z Warszawy d. 27 Kwietnia.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie Przyiaciół Nauk odbędzie posiedzenie publiczne dnia 3 Maia 1819 r. Na którem:

1. Prezes Towarzystwa Radca Stanu Stanisław Staszic; zagai posiedzenie, ogłosi wybor osób do Towarzystwa i odda dwa medale złote Mężom uznanym godnemi publiczney od Towarzystwa nagrody.

Poczem czytać będą:

2. Sekretarz Towarzystwa X. Edw. Czarnecki, treść rozprawy o oświeceniu ludu zasługuiącey na uwieńczenie.
3. Jenerał dywizyi Wincenty Hr. Krasiński, Pochwałę Stefana Czarnieckiego.
4. Professor Chemii w Uniw: Król. Warsz. Adam Kitaiewski rozprawę: "Badania chemiczne niektórych istot roślinnych zakisłych, a w szczególności kwasu w nich przez kiszenie utworzonego.
5. Prezes działu umieiętności Alexander Hr: Chodkiewicz; kilka Baiek Antoniego Góreckiego Członka Towarzystwa.
6. Sekretarz Senatu Julian Niemcewicz, Poezyią własnego układu.

Mieysce posiedzenia na Kanoniiach w Domu Towarzystwa. — Zacznie się o godzinie 10 z rana.

Kollekcyia numizmatów Polskich do sprzedania.

Kollekcyia ta przez lat kilkanaście zbierana w kraiu i po różnych licytacyiach zagranicznych, ktora obeymuie w sobie monety i właściwe medale Polskie, lub z powodu rzeczy Polskich za granicą bite, złote, srebrne i miedziane około 400 sztuk. Szereg tych numizmatów poczyna się od Brakteatów, których iest sztuk kilkanaście; następnie zaś od Władysława Jagiełły, bez żadney przerwy, wszystkich Królów Polskich obeymuie pieniądze i medale, aż do dni dzisieyszych ile ich właściciel dotychczasowy mógł nabyć. Złotych sztuk rozmaitey wielkości iest 20, iako to: Stefana Batorego, Zygmunta III., Jana Kazimierza, Michała, Jana III. i t. d. Do nader rzadkich monet w tey kollekcyi się znayduiących, należą pieniądze srebrne: Władysława Jagiełły (których iest 8 sztuk), Władysława Warneńskiego, Kazimierza

Jagiellończyka, Jana Olbrechta, Mistrzów Krzyżackich, Winrycha, Michała, Alberta, szerokie grosze Pragskie, Wacława Króla Polskiego, tudzież Jana i Władysława Królow Czeskich; Zygmunta Augusta Litewski z napisem: *qui habitat in coelis*, poźniey wyniszczone; Henryka Walezyusza talar, proby menniczne za Stanisława Augusta, talar Targowicki; dwuzłotówki i sześciogroszówki bite w Zamościu 1813 roku przez woysko Polskie w czasie oblężenia i t. d. Z rzadkich zaś medalów iest między innemi numizmat srebrny nakształt Ottonowych w X. wieku, bity iak się zdaie, na zaprowadzenie Chrześciaństwa do Polski; Władysława IV. na oswobodzenie Smoleńska, tudzież pokóy przez Turcyią i Szwecyią ofiarowany medal srebrny 12 i pół łótów ważący, dla rzeźby wysoko ceniony; a przytem wybornie konserwowany, na zwycięztwo Chocimskie w roku 1672 w Rzymie przez Papieża Klemensa X. z iego popiersiem bity; na oswobodzenie Wiednia 1683, satyryczny; Augusta II. na sławny ziazd popisu woyskowego, medal srebrny wielkości nadzwyczayney, grzywnę i 2½ łótów ważący, rzadki, dla bardzo małey liczby wybitych exemplarzów; na exekucyią Ewanielików Toruńskich w r. 1724 z napisem „Crudelitate Jesuitarum„ medal bity w Amsterdamie, i w kraiu naszym nadzwyczay rzadki, i t. d. Katalog tego zbioru numizmatycznego do przeyrzenia iest złożony w Warszawie w Xięgarni Zawadzkiego i Węckiego, i w Wilnie w Xięgarni Zawadzkiego. Sama zaś kollekcyia iest w Warszawie i na żądanie okazaną będzie. Kto z miłośników rzeczy oyczystych, oświadczy się na piśmie w iedney z xięgarni wyżey wymienionych przed dniem 31 Czerwca r. b. z ceną naywyższą, poczynaiąc od 120 cz. zł. czyli 2160 zł. odbierze w xięgarni Zawadzkiego i Węckiego w Warszawie w dniu 15 Lipca N. St. za złożeniem ofiarowaney ceny, powyższą kollekcyią podług katologu, w szkatułce z szufladkami (i 13 tablicami rycin numizmatycznych Czackiego, do których się niekiedy teże katalog odwołuie.) Wątpić nie należy, iż zamożnieysi miłośnicy starożytności narodowych nie dopuszczą, azeby zbior ten miał się rozproszyć przez cząstkowe rozdziały.

W Warszawie d. 22 Kwietnia 1819 r.

Z *Peterzburga d. 1 Kwietnia d. k.*

Z powodu śmierci Króla Hiszpańskiego Karola IV. i małżonki Jego, Królowey Maryi Ludwiki Teressy, Dwór nasz przywdział żałobę na 3 tygodnie.

W naywyższym Ukazie J. C. Mci do Rządzącego Senatu pod d. 10 Lutego wyrażono: — „Minister spraw duchownych i kraiowego oświecenia przedstawił Mi, że niektorzy w Guberniach obywatele wstrzymuią się niekiedy od przyięcia na siebie urzędu honorowych dozorców szkół powiatowych, nie chcąc przez iego przyięcie pozbawić siebie rangi otrzymaney przy odstawce z dawnieyszey swey służby; stopień zaś honorowych dozorców ustanowiony ukazem z dnia 26 Sierpnia 1811 roku dla podania większey dla szkoł pomocy przez połączony dozór nad niemi znakomitszych obywateli, ktorzy i po swoim uwolnieniu ze służby mogą się poświęcić ku pomocy w sprawie kraiowego oświecenia. Dla tych przyczyn uznaię za potrzebną dozwolić przeznaczenia na honorowych dozorców szkół powiatowych, urzę-

dników uwolnionych ze służby w tychże samych rangach, które otrzymali z odstawką, stanowiąc razem za prawidło: 1) iżby urzędnicy ci nie byli przedstawiani do nagrody następuiącemi rangami przed 6cią laty służby swey w Ministerium oświecenia, i 2) ieżeliby kto z nich wyszedł z urzędu honorowego dozorcy bez otrzymania za bytności w nim rangi następuiącey, a żądał weyyść do innego rodzaiu służby, w takim razie naznaczać go do niey na powszechnych ustawach o urzędnikach otrzymuiących rangi z odstawką. Rządzący Senat niezaniecha uczynić podług tego przyzwoitego rozporządzenia.,,

Na ostatnim w miesiącu Lutym jarmarku w Pskowie, tak był liczny ziazd kupców i towarów tak było wiele, że ie ledwo można było pomieścić w sklepach tamecznych.

Wyszedł tu w tych dniach drugi tom powtórney edycyi Historyi Rossyyskiey przez Karamzina, i iuż się wyprzedaie. W krótce wyydzie i trzeci, ozdobiony wizerunkiem historyografa. Cena tey całey Historyi zamknięcey w ośmiu tomach, z kartą i tablicami jenealogicznemi, na papierze białym rubli ass. 65, a na welinowym 25. Rzadko się zdarza widzieć podobny przykład, iaki nam to dzieło wystawia. Pierwszą iego edycyią w przeciągu kilku tygodni zupełnie wykupiono, druga ieszcze nie wyszła z druku, a iuż niezmierną liczbę ma prenumeratorów. Dzieło to iest iuż przełożone na ięzyk Niemiecki, teraz przekłada się na Francuzki.

Z Wiednia d. 27 Kwietnia.

Arcy-Biskupstwo Ołmunieckie osierocone przez zeyście ze świata Xcia Arcy-Biskupa Kardynała Hr. Trauttmansdorff-Weinsberg zastąpione zostało przez wolny i iednomyślny obior w d. 24 Marca Kapituły metropolitalney przez J. Cesarzewicowską Mość Arcy-Xcia Rudolfa, którego wysokie cnoty przyłożą się bezwątpienia do dobra Kościoła.

W okolicy Temeswaru po okropnym wichrze w d. 5 Kwietnia, który wiał od północy ku południowi, w twierdzy uszkodził dachy i okna, po przedmieściach dachy słomiane i trzcinowe pozrywał, parkany i wielu ludzi niosących do twierdzy żywność poobalał, i tę do kanału zaniosł, nastąpiło d. 8 tegoż miesiąca przy naypięknieyszey pogodzie o godzinie w pół do 9tey zrana w twierdzy trzęsienie ziemi z hukiem podziemnym, które iednak nie uczyniło żadney znaczney szkody. Zastanowienia rzecz godna, że w roku zeszłym prawie o tymże czasie, bo d. 10 Kwietnia czuć się w Temeswarze dało mocnieysze ieszcze trzęsienie ziemi.

Z Paryża d. 17 Kwietnia.

D. 14 i 15 b. m. izba Deputowanych roztrząsala pierwszy z podanych 3 proiektów względem wolności druku. Gdy P. Chabron de Solihać mowił za proiektem, a Beniamin Constant przeciw proiektewi i proponował niektóre w nim odmiany, zabrał głos P. Jaquinot de Pampelune i proponował także niektóre w nim zmiany, iako to zmnieyszenie kar pieniężnych i więzienia. Po wysłuchaniu ieszcze niektórych mów, a między innemi PP. Laisné de Villeveque Cuvier, Figarol, Pieczętarza, Manuele, i t. d. przystąpiła izba d. 15 do głosowania na 7 artykuł i ten przyięty został z odmianą P. Jaquinot. Roztrząsanie dalszych artykułów odłożono nazaiutrz, w którym dniu nastąpiło także

)2(

zdanie sprawy o drugim proiekcie.)

W pierwszym kwartale r. 1819 wspartych tu zostało 84,446 ubogich (22,069 mę czyzn, 31,725 kobiet i 30,661 dzieci, pomiędzy któremi 16,530 dziewcząt.) W sparcie to wynosi do 541,492 fr.

Wczoray miał Xięgarz Didot zaszczyt oddać Królowi piękne wydanie dzieł Boileau w 2 tomach in folio, które J. K. Mość dozwolił sobie przypisać.

Ambassador Perski miał d. 13 b. m. pożegnalne posłuchanie u Króla. Oświadczył on wiednem iż pism tuteyszych, iż podoba mu się bardzo urządzenie gazet i spodziewa się zaprowadzić ie w Perssyi. Nieprawda, iakoby dziwiło go bardzo brzuchomostwo P. Comte, ale puszczenie na powietrze iego balonu, które w Perssyi będzie zapewne wielbione. — Król kazał mu oddać w podarunku dla iego Monarchy skrzynię kosztowney broni robioney w rękodzielni Wersalskiey w smaku wschodnim.

Minister spraw wewnętrznych Hr. *De cazes* iest od kilku dni słaby.

Rozporządzenie Królewskie nakazuie Prefektom departamentów, w których znayduią się rękodzielnie, aby wybrali kommissyią z 7 fabrykantów, która rozpoznać ma i wykazać, iak dalece i od którego czasu pomnożyły się i wydoskonaliły nowe wynalazki w ich departamencie.

Złodziey 19toletni nazwiskiem Dussousny skazany przed kilku dniami został na stanie u pręgierza i 15toletnie ciężkie roboty. Dobrze, rzekł, gdy mu przeczytano wyrok, zyskałem 5 lat, bo rozumiałem, że będą na 20 skazany.

Pięćdziesiąt koni zawiozło d. 13 b. m. sztuki marmuru na cmentarz Lachaise, które przeznaczone są na posąg dla dziecka zwycięztwa, Marszałka Masseny.

List prywatny z Bordeaux donosi o uwięzieniu dwoch lub trzech osób, które miały potaiemny czynić zaciąg do woyska i rozdawać patenta pod r. 1815.

W dzienniku o podanych prośbach do izby Deputowanych czytamy, że PP. Cevest i Terrier z Paryża podali izbie prośbę, aby wstawiła się do Króla o przywołanie wszystkich bez rożnicy wygnańców.

Wychodzi tu teraz ważne dzieło pod tytułem: *Nouvelles Annales des Voyages, de l'histoire et de la Geographie*, przez Eyries i Malte-Brune. — Zapowiedziane u iest też nowe w pół periodyczne pismo pod tytułem: *le Liberal*, przypisane lewey stronie niepodległych członków izby Deputowanych.

W Montpellier wystawiony bydź ma pomnik Ludwikowi XVI. z Karraryyskiego marmuru.

Rozchodzi się tu pogłoska, że Xże Wellington i P. Canning wniyść maią do Ministerium Angielskiego; pierwszy iako pierwszy Minister.

Pisma Angielskie wystawiaią P. S. Lee iako cud umieiętności, który powołany niedawno został na nauczyciela ięzyka Arabskiego do Uniwersytetu Kambridge, uczy razem ięzyków Łacińskiego, Greckiego, Hebrayskiego, Chaldeyskiego, Samaritańskiego, Arabskiego, Perskiego, Hindostańskiego, Francuzkiego, Niemieckiego, Włoskiego, Etiopskiego, Koptskiego, Malayskiego, Sanskrytskiego i Bengalskiego.

Pisma tuteysze utrzymuią teraz, iż Król Hiszpański żeni się z Królewną Ba-

warska.

Podług doniesień z Brazylii mizerny tam bardzo był z powodu suchego lata ostatni urodzay cukru.

Podług dziennika Sporów izby prawodawcze zakończyć maią posiedzenia swoie z końcem miesiąca Maia, poczem zwołane zaraz zostaną obiórcze kollegiia, dla obrania wychodzącey części Deputowanych.

Z Londynu d. 18 Kwietnia.

Xże Reient wyzdrowiał iuż z ostatniego napadu podagry, które chociaż często miewa, nie trwaią iednak długo, ponieważ zachowuie ciągle umiarkowanie w iedzeniu i wstrzymuie się od wina i wszelkich mocnych napoiów.

W Londynie rękodzielny handel znayduie się w naysmutnieyszem położeniu; wiele fabryk zmuszonych zostało do oddalenia swoich robotników.

Papiery Rządowe spadły teraz na 72 za 100, i czynione są zakłady, iż do 26 Maia na 70 spadną. Kanclerz skarbowy widzi się bydź zmuszonem do nowey pożyczki 25 mill. Fs. Ograniczenie wypłat banku w gotowiznie czyni w kraiu wielką niespokoyność; przekonywa się bowiem każdy, iż do kredytu potrzeba także gotowizny, i że podnoszenie się handlu nie będzie wiecznie trwałem.

Pisma Angielskie podaią liczbę umarłych ludzi na wschodnio-indyyskiem półwyspiu na zaraźliwą tam chorobę w przeciągu 18 miesięcy do 2 mill.

Okręt Macquarie przywiozł tu naynowsze wiadomości o wyspach na Oceanie spokoynym, a mianowicie o celnieyszey z nich Otaheicie. Okręt ten przebieżł wszystkie te wyspy dla uzupełnienia swoiego ładunku składaiącego się z 60 beczek solonego mięsa świniego. Dawniey znaleść go można było podostatkiem, teraz zaś zaledwo mógł swoy ładunek uzupełnić, tak dalece odmieniły się teraz zwyczaie, zwłaszcza na wyspie Otaheicie. Dawniey samem tylko mężczyznom wolno było iadać świnie mięso; kobiety były od tego wyłączone. Lecz po przybyciu tam Missyionarzów i przyięciu prawie powszechnie Religii Chrześciańskiey, kobiety przypuszczone zostały do rownych praw z mężczyznami, przez co podwoiło się używanie rzeczonego mięsa. Woyna, która niedawno spustoszyła Otiheity, zmnieyszyła także chodowanie tych zwierząt, które były celem grabieży. Woyny na tych wyspach podobne są do napadu hord Tatarskich; mało w nich ludzi ginie, ponieważ pożar i grabież są ich całem działaniem. Woysko z 900 ludzi złożone nazywa się wielkim; używaią tam nawet dosyć zręcznie strzelby; ale skoro dwoch lub trzech ludzi polęgnie, cała kupa rozwięzuie się i ucieka. Mieszkańcy posiadaią mnostwo ptastwa i koz; iak dawniey żywili się naywięcey świniem mięsem, tak teraz naywięcey owocem z drzewa chlebowego. Missyionarze trzymaią tylko nieco krów i owiec. Rodzą się tam wszelkiego rodzaiu ogrodowiny, iako to melony, arbuzy, i t. d. Kapitan Campbell podczas ostatniey swey podroży, pomnożył znacznie tamteysze ogrodowiny i rośliny nasionami Europeyskiemi. Bawełna rośnie sama z siebie wszędzie, i rozmaite iey znayduią się gatunki. Kray ten nader sam ze siebie piękny, zyskał ieszcze nieskończenie przez związki z Angliią. Prawie wszyscy bałwochwalczy mieszkańcy przyięli Religiia Chrześciańską, woyny ustały i nie spodziewaią się, aby się ponowi-

ły. Pod dyrekcyią nowych swoich braci i przyiacioł Missyionarzy ludy te staną się w czasie dobremi i szczęśliwemi. — Mieszkańcy Balaboli na dowod, iż szczerze się nawrocili, darowali Kapitanowi Campbell dawne swoie Bożyszcza.

Z Bruxelli d. 19 Kwietnia.

Na końcu b. m. sąd kryminalny południowey Brabancyi sądzić będzie obwinionych o spisek w Listopadzie r. z. przeciw N. Cesarzowi Rossyyskiemu.

Podług doniesień z Gandawy za tem miastem między bramami Kortrycką i Huver założona bydź ma warownia. Przybyły tam z tem zleceniem Jnżynier naiął na 3 lata mieszkanie.

Na posiedzeniu drugiey izby Stanów jeneralnych d. 17 przyięty został proiekt podwyższaiący podatek konsumpcyyny i cło wywozowe większością 55 przeciw 40 głosów. Minister Falck, który znaydował się przy tem głosowaniu, oświadczył, iż bardzo się mylą ci, którzy wystawiaią smutny stan handlu i żeglugi Niderlandów, ponieważ w r. zeszłym wywóz samych lnianych towarów wynosił do 10 mill. Zł.

Lekarz Villiali, Professór chirurgii Automarchi, Opat Bonavita i ieden służący, którzy udaią się do Bonapartego na wyspę S. Heleny, przybyli tu przed kilku dniami z Rzymu i udali się zaraz w dalszą drogę.

Pani Catalani dała d. 13 b. m. drugi koncert w Hadze.

Z Włoch d. 14 Kwietnia.

Z Rzymu piszą pod d. 10 b. m. [Stolica nasza wystawia teraz nader świetny widok. Nietylko uśmiechaiąca się wiona, ale nadto do 30,000 przybyłych tu cudzoziemców i wiele wysokich osób uprzyiemniaiąc wielki tydzień, który oprocz tego dla buduiących obrzędów kościelnych iest tu w całym roku naysławnieyszym.

Jeden z Mnichów odkrył w okolicach Rzymu podziemny gmach z 12 pokoiów &c. złożony, w którym miał Neron mieszkać.

W Neapolu pracuią ciągle nad kodexem cywilnym, który w dniu imienin Króla d. 30 Maia ma bydź ogłoszony.

Do Genui przybył d. 10 b. m. były Minister Francuzki Xże Richelieu.

N. Arcy - Xiężna Maryia Ludwika odiechała d. 12 b. m. z Florencyi do państw swoich. Wielki Xże Jmć. odprowadził ią z swoią rodziną do Poggio - Paiano. —— W tymże mieście umarła w kwiecie młodości Xiężna Corsini, z domu Baronowna Wald tätten.

Z Hamburga d. 23 Kwietnia.

Z Algieru odebraliśmy tu przez Marsyliią list następuiący:

Z Algieru d. 10 Marca.

Zachodnią prowincyią naszą dotknęło d. 19 Lutego mocne trzęsienie ziemi. W Maskara, nayznakomitszem mieście tey prowincyi, obaliło się do 30 domów, a wiele innych zostało mniey więcey uszkodzonych, przyczem zginęło do 40 ludzi. W Oran i innych mieyscach czuć się także dało trzęsienie ziemi, ale tam nie poczyniło tyle szkód. —— Resztą odczasu iak Dey kazał powieszać i kiiami bić ludzi, którzy w niższey części miasta rabowali, panuie tu zupełna spokoyność. —— Pomor ieszcze tu nieustał; codziennie umiera ieszcze na zaraźliwą chorobę po 3 do 4 ludzi. —— Poselstwo nasze, które około 5 miesięcy odbywać musiało kwarantannę w Mahon, przybyło nako-

niec do Anglii, co sprawiło wielką radość. Spodziewamy się pomyślnego wypadku z poselstwa, i cieszemy się, że nasi korsarze w krótce zaczną znowu bydź czynnemi.

Z Jena d. 14 Kwietnia.

Do sprostowania rozmaitych przez pisma publiczne ogłoszonych wiadomości o Studencie Sand z Wunsiedel i o popełnionem przez niego na P. Kotzebue zabóystwie, posłuży następuiące z pewnych źródeł zebrane wystawienie:

Student Sand przybył tu około S. Michała r. 1817 z Erlangen, dla odbywania daley nauk, iak się z iego papierów pokazuie, na funduszu Amthora, na który został przyięty i przez cały czas swoiego tu pobytu onego używał. Miał on za sobą świadectwa pilności nauczycielów i tych, którzy go bliżey znali; lecz wiadomo także, iż podczas iego tu pobytu roiły mu się osobliwsze myśli, które z żywością utrzymywał. —— Podług zeznania iego znaiomych okazał osobliwie w ostatnim półroczu nadzwyczayną pilność w naukach, siedział w swoim mieszkaniu i unikał towarzystwa. Od tego czasu rachować można wiele własną iego ręką pisanych dzikich myśli, które pomiędzy iego papierami znaleziono. Okazało się teraz dowodnie, iż chociaż się z tem nie wydawał, od dawna myślał o czynie, który teraz dopełnił. Wyznał sam po dopełnionem zabóystwie przed urzędem w Manheimie, że od 6 miesięcy myślał o zabóystwie Radcy stanu Kotzebue, a zwyznania badanych tu osób pokazuie się, że już około Bożego narodzenia r. z. czynił do tego przygotowania, ponieważ podług swoiego rysunku kazał zrobić puginał, i sam bez wiedzy niczeiey wygotowanie iego przyspieszał. —— W wieczór przed odeyściem z Jena, d. 8 Marca r. b. oświadczył iednemu z swoich przyiacioł, iż nazaiutrz rano uda się do domu rodziców, gdzie go interessa iego rodziny wzywaią. Był on, iak się z zeznania pokazuie, nader tego wieczora wesoły, i nie przyiął ofiarowanego mu nazaiutrz rano odprowadzenia, przyrzekaiąc, iż w krótce do Jena powróci, iakoż naiął tu na letnie półrocze mieszkanie. —— Przy zabraniu i przeyrzeniu na rekwizycyią urzędu Manheimskiego przez tuteyszy Uniwersytet iego papierów, dnia 26 Marca roku bieżącego znaleziono w iego biórku otworzonem przez szłósarza dwa zapieczętowane listy; ieden do tuteyszych funduszowych studentów, których uprasza, aby go z grona swego wymazali, i t. d. a drugi do krewnych, którym donosi o swoim zamyśle od dawna ułożonem, to iest zamordowaniu własną ręką P. Kotzebue, nie wymieniaiąc iednak nikogo komuby iego zamysł był wiadomy. J. Królewicowska Mość W. Xże Sasko-Weimarski przydał do kommissyi od Uniwersytetu wyznaczoney dwoch Kommissarzy rządowych, która to kommissyia dochodzi nayściśley czyli Sand nie miał czynu swoiego wspólników. Przeyrzała nawet wszystkich funduszowych studentów papiery, czego oni nawet dla uniknienia podeyrzenia sami pragnęli. To co iuż zrobiono, okazuie dostatecznie, że Sand czynu swoiego niemiał wspólników, iak mylnie niektóre pisma głosiły.

Podług listów z Manheimu pod d. 15 b. m. Sand żyie ieszcze, ale siły iego widocznie znikaią. —— Przybył tam brat iego, ale studenta żadnego tam nie wpuszczaią.

Z Stambułu d. 26 Marca.

Dnia wczorayszego dotknął znowu pożar stolicę naszą; wybuchnął w części miasta Tscharszende Basar i trwał przez dwie godziny.

Hordy Kurdyyskie, które w Wielkiey Armenii gorne okolice około Erserum przebiegąią i niedostępnemi czynią, zwróciły na siebie przez rabusiowskie swoie napady pobliskich prowincyy uwagę *Porty*. Basza Erseru otrzymał oprocz rozkazu ukarania tych hord, kilka dział i potrzebną ammunicyią, i do pięciu innych Baszów podobneż wyszły rozkazy.

Nadeyście tu kilku okrętów z Tunis i Alexandryi, na których pokazać się miała choroba morowa, sprawiły u nas nową obawę, aby to złe nie rozszerzyło się znowu w mieście naszem. Dotąd wszystkie tuteysze szpitale od morowey choroby są wyprożnione i wyczyszczone, oprocz Greckiego na Pera, gdzie ieszcze nieco znayduie się chorych, lecz mało iuż słychać o przypadkach śmierci.

Od brzegów Menu d. 20 Kwietnia.

Arcy - Xiże Karol przybędzie iutro pod nazwiskiem Hr. Altenburg z swoią małżonką do Frankfortu udaiąc się do Weilburga.

W krótce nastąpi nowe urządzenie Ministerium w kraiu Badenskiem. Dwóch tylko będzie aktualnych Ministrów stanu, to iest spraw zagranicznych i wewnętrznych. Trzy inne wydziały, iako to skarbowy, sprawiedliwości i woyny mieć tylko będą Dyrektorów. —— W tymże kraiu wezwana iest korresponduiąca publiczność, aby skoro odbierze z poczty list odpieczętowany lub z naruszoną pieczęcią doniosła zaraz naywyższemu urzędowi pocztowemu, gdyż naypierwszą zasadą urządzenia pocztowego w W. Xięstwie Badeńskiem iest sumienne utrzymanie taiemnicy listowey.

Trzydziesty czwarty Numer literackiego Tygodnika P. Kotzebue, wyszły d. 15 Kwietnia, zawiera obszerny artykuł o towarzystwie zabóyców, które się na wschodzie w II wieku zawiązało. Niektórzy sądzą, iż ten Tygodnik wychodzić nawet będzie po śmierci P. Kotzebue.

W. Xiże Weimarski posłał Radcę poselstwa Conta do Frankfortu z propozycyią, aby Seym związku Niemieckiego ustanowił iednostayne przepisy dla wszystkich Uniwersytetów Niemieckich.

Rachuią, iż ludność Niemiec powiększa się co rocznie o 450,000 dusz, a zatem w 80 lat podwoi się cała ludność.

Pomiędzy płatnemi urzędami bez obowiązku w Anglii znayduią się niektóre wcale osobliwsze. Jak n. p. Wozowca, zamiatacza, lampiarza, forreitera, z szywacza aktów, i t. p. Naypierwsi iednak Lordowie nie gardzą temi iakkolwiek niepięknie brzmiącemi urzędami, i naypierwsze nawet Panie przyymuią urzędy zamiataczek parków Królewskich, lub ceruiących pończochy, i t. p. z pensyią po 5 do 600 Fs. bez naymnieyszego zatrudnienia. Xiże Wellington posiada także urząd bez obowiązku, który lubo nie zgadza się z wielu iego marszałkowskiemi laskami, iest iednak tylko na papierze i przynosi mu pensyią. Jest bowiem aktuaryuszem sądówem w Irlandyi.

W Saxonii niedaleko wsi Krossen pokazał się niedawno owczarzowi na pastwisku Diabeł, i zalecił mu, aby na to mieysce przyniósł mu za 8 dni 300 talarów, inaczey urwie mu głowę. Owczarz doniósł o tem dziedzicowi, który dał mu nieco pieniędzy. Owczarz udał się na umówione mieysce; Diabeł pokazał się, i wziął pieniądze; lecz dostał po nogach śrótem od ukrytych przez dziedzica strzelców. Oszust ten iest teraz w więzieniu osadzony.

DODATEK DO Nro 36. GAZETY KRAKOWSKIEY

Z KRAKOWA DNIA 5 MAIA 1819 ROKU WE SRODĘ

Z Madrytu d. 1 Kwietnia.

Z różnych części Monarchii idą teraz liczne oddziały artyleryi pieszey i konney, tudzież pułk wyborowych strzelców do Kadyxu, które stanowić będą część lądowego woyska w wyprawie naszey do południowey Ameryki. Ostatnich dni Marca nadeszło do Kadyxu 20 zupełnie do przewozu urządzonych okrętów z Anglii, Bordeaux i Baiony, a oczekiwana iest znacznieysza ieszcze liczba.

Rozchodzi się wieść, że Araukanowie łączą się z Vice królem Limy przeciw rokoszanom, i w tym celu wysłali do niego poselstwo. Są to potomkowie owego walecznego ludu na południu od Chili mieszkaiącego, który naydłużey i tak mężnie opierał się podbiciu pod iarzmo Filipa II, iż czyny iego ieden z walczących przeciw niemu woiowników, Don Alonso de Ercilla, wierszem bohaterskim pod tytułem: „Araukana„ opisał.

Z Chrystiianii d. 13 Kwietnia.

List z Tresoe pod d. 11 Lutego donosi, że do tey chwili nie upadł w Nordland i Finmarken naymnieyszy śnieg pod czas teraźnieyszey zimy, że w polach zieleni się iak po inne czasy około S. Jana, i że od Stycznia w polu robią.

W Danii spodziewaią się, iż sławny Snycerz Thorwaldsen, który z Rzymu przedsiębierze podróż do Niemiec, odwiedzi swoią oyczyznę; iest on rodem z Irlandyi i ożenił się niedawno z Angielką.

ROZMAITOSCI.

Mungo-Park.

Pisma Angielskie zawieraią nakoniec dokładną wiadomość o śmierci sławnego Wędrownika Angielskiego Mungo-Park. P. Bowditch, który powrócił z pomyślnego poselstwa od Króla Ashantu, powziął w Coumasien w stolicy Ashantu od będącego tam Naczelnika Arabów Baba następuiące wyiaśnienie: Mauer *przybyły* z Tumbuktu nie okazał żadnego zadziwienia widząc P. Bowditch, człowieka białego, i gdy zapytano go się o przyczynę, odpowiedział, że widział iuż trzech bia-łych ludzi w Boussa czyli Haoussa. Pytano go się o dalsze szczegóły o 3 tych białych i opowiedział co następuie podług

tłumaczenia Baby: "Przed kilku laty widziano na Quella czyli Niger statek maszt wy, na którym znaydowało się 3 białych i kilku czarnych ludzi. Kraiowcy oswoiwszy się z temi cudzoziemcami, donosili im żywność, którą im dobrze płacono i ieszcze ich udarowano. Statek stał na owczas na kotwicy. Nazaiutrz, gdy statek puścił się na dół Quelli, biegli za nim po nad brzegiem Maurowie, dla ostrzeżenia podróżnych o niebezpieczeństwo, któremu popaść mogli, z powodu znayduiącey się niedaleko na tey rzece pod wodą skały. Biali obawiaiąc się złego zamysłu Maurów, oddalili ich. W krotce potem rozbił się statek; wszyscy na nim będący rzucili się w wodę i ratowali się pływaniem; ale bystrość wody uniosła ich i wszyscy się potopili. Niektore z ich sukien znayduią się ieszcze w Warwan, ale o papierach lub Xiążkach wątpił Mauer. „ — Podobnież opowiedzenie słyszał P. Bowditch od innego Maura, ale ten nie był, iak tamten, ocznym świadkiem tego zdarzenia. P. Bowditch dostał także rękopism Arabski, w którym znalazł potwierdzenie, że Mungo-Park i iego towarzysz Porucznik Martyn zginęli powyższym sposobem, i że iedne zwłoki znaleziono i pochowano. Jest ieszcze nadzieia zasiągnienia dokładnieyszey wiadomości. P. Hutchinson, który iako ajent Angielski pozostał się w Coumasien, dowiedziawszy się od Baby, że Mauer iedzie do Inne czyli Ginneh, pisał przez niego list do dwoch Europeyczyków, którzy mięszkać maią w tem mieście i zapewne do wyprawy Mungo-Park należeli, ponieważ niema wiadomości o 7miu żołnierzach, którzy od niego oddzielonemi zostali. P. Hutchinson dołączył do listu swoiego pismo w Angielskim i Arabskim ięzyku, obiecuiąc nagrodę za dokładne o śmierci lub życiu P. Mungo-Park doniesienie.

Hayti czyli St. Domingo.

Sekretarz expedycyi Bergius, który powrócił z wyspy S. Bartłomieia do Sztokolmu, wydał dzieło pod tytułem: "O Indyiach zacnodnich, w którem opisuie teraźnieyszy stan handlu, polityki i obyczaiów w tey części świata. Między innemi umieścił o Hayti:

Krol Henryk, którego podług wyspy S. Chrystofa, na którey był staiennym Murzynem, nazywaią Chrystofem, wziął sobie za głowny cel politycznego swoiego systemu dzielne uzbroienie się przeciw Francyi i zebranie ogromnych skarbów. Znaczna część iego poddanych znayduie się zawsze pod nayusurowszą karnością w służbie woyskowey; zwyczayną karą za przestępstwo służby iest śmierć. Dla gwardyi swoiey sprowadził z Anglii ozdobne zielone mundury, która wdziewa ie tylko, gdy on sam znayduie się w Kap, inaczey znayduią się pod iego kluczem zamknięte, a gwardyiacy boso na straz zaciągaią. Lekka iego jazda, nie może nigdy bydź lekkszą, z pałaszem i ładownicą na gołem ciele jezdzi na koniach. Jedyna w iego państwie drukarnia zostaie pod iego okiem, i używana tylko iest do politycznych pisemek, które z iego rozkazu czasami wychodzą. Z tak zwaney Królewsko-Haytańskiey gazety rzadko ktory Numer wyydzie, ażeby nie zawierał iakiegoś dla niego kadzidła. Sztuka drukarska iest w iego kraiu niewolnicą, i na iey podległości usypia czarny ten Monarcha spokoynie. — Dochody i ekonomiia tego kraiu są iak nayprościey urządzone. Zbior każdey plantacyi iest na 4 rowne części

podzielony, z których iedna przypada Królowi, iedna czarnem robotnikom, a dwie właścicielowi. Ponieważ Król posiada zawsze znaczny zapas kawy i cukru, przeto obcy kupcy przybywaiący z towarami na zamianę tych płodów, muszą się naprzód do niego zgłaszać, który stanowi wiele mu w gotowiźnie dopłacić maią, co nigdy mniey nie wynosi nad 10 od sta. Dopłata nie może w innych pieniądzach nastąpić, iak tylko w dublonach Hiszpańskich, które on w swoim skarbcu w Kap Henri chowa, którey twierdzy broni 365 dział i liczna osada. Twierdza ta, która ciągle ieszcze iest umocniana, stoi na wzgórku i strychuie wystawiony na iey dolinie w zachodnio-indyyskim przepychu mieszkalny iego zamek Sanssouci.

Litość Włoska.

Anglik, który długo w Rzymie bawił, był świadkiem następuiącey sceny: Dwoch męczyzn powracaiąc z billardu, utopił ieden w sercu drugiego na placu Hiszpańskim puginał, i uciekł. Wiadomość otem zaboystwie wkrotce się rozeszła, i dwie kobiety, iedna młodsza, druga starsza przybiegły z krzykiem na to mieysce i upadły umdlałe obok zabitego. Gdy te biedne leżały bez zmysłów, zbliżył się do nich człowiek z zebraney kupy ludu i odiął obiema z uszu złote kulczyki.

Nowy wynalazek.

Kapitan Duński Schumacher wynalazł nowy gatunek rac, które co do mocy przechodzą Kongrewskie. Wznoszą się nadzwyczay wysoko i zamieniaią się w kulę ognista, która daie tak wielkie światło, iż przeszło 18 mil Niemieckich widziana bydź może. Kapitan Schumacher puścił iednę z tych rac na wyspie Hielm w Kategat, a brat iego z obserwatorium Kopenhagskiego widział o 17 1/2 mili przez teleskop tę ognistą kulę, która wydawała się podobną do wielkiey gwiazdy. Wynalazek ten dogodny iest na znaki prędkie z odległey okolicy.

Nowy statek Angielski do ratowania tonących ludzi.

Statek ten ma 30 stóp długości, a 10 szerokości. Wyłożony iest po brzegach drzewem korkowem, aby był lżeyszem; 10 ludzi może nim kierować. Sternik siedzi tak nisko, iż żaden bałwan morski nie może go zrzucić ze statku. Taki statek nigdy się nie rozbiie, ani zatonie, chociaż by się pełno wody w niego nalało; nie wywróci się także, choćby nim bałwany morskie iak naybardziey miotały.

Szczepienie ospy krowiey oddawna wiadome iest w Persyi.

W wyszłym niedawno w Anglii pierwszym tomie dzieła pod napisem *Transactions of the literary society of Bombay*, znayduie się list Rezydenta William Bruce w Bushire, do Pana William Erskine w Bombay, pisany dnia 26 Marca 1813 roku; wzmiankuie o znaney oddawna chorobie w Persyi, którey podlegaią osoby użyte do doienia krów i owiec, a która ie ochrania od ospy naturalney. Wiele osob potwierdza tę wiadomość, a zasięgane w tey mierze dokładne szczegóły, żadney w tey mierze nie zostawuią wątpliwości.

Dnia 2 i 4 Maia 1819.

Cena zboż różnego gatunku na Targu w Krakowie sprzedawanych.

	1.		2.		3.		4.	
Korzec	Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.
Przenicy	20	—	18	—	16	—	15	—
— Zyta	10	15	10	—	9	—	8	15
— Jęczmienia	8	—	7	15	7	—	6	15
— Owsa	5	15	5	—	4	15	4	10
— Jagieł	36	—	34	—	30	—	28	—
— Grochu	10	—	9	—	8	15	7	—
— Rzepaku	—	—	—	—	—	—	—	—

Cena Zboża
W Warszawie d. 24 Kwietnia

Korzec Pszenicy od Złp.	28	do	36.
— — Żyta — — —	15	—	18
— — Jęczmienia — —	12	—	15
— — Owsa — — —	9	—	11.
— — Grochu — —	19	—	20.

Cena Zboża
W Gdańsku d. 26 Kwietnia

Łaszt 28 Korcy wynoszący.

Pszenicy od Złp	800	do	1060.
Żyta — —	580	—	600.
Jęczmienia — —	460	—	480.
Owsa — --	300	—	320.
Grochu — —	460	—	600.

Bieg Pieniędzy
W Krakowie d. 3 Maia.

Czer. Zł. Holl: monetą Courant Złp.	19 gr.		10.
— detto Cesarski . — —	19	—	3
Fryd. Pruskie . . . — .	33	—	20
Luidor . . . . —	36	—	15
Złoto frankowy . . . . — .	32	—	10
Szeiny Wiedeńskie za 100 — .	227	—	—
Złoty ryński Szeinami . — .	1.	—	22

Sławna Spiewaczka Włoska Burgundi, Prima Donna Teatru Włoskiego w Wiedniu, przeieżdzaiąc przez Kraków, ma w tych Dniach dać koncert Wokalny iedynie tylko dla tego, zatrzymała się w tym mieście, ażeby oddała hołd szacunku Mieszkańcom tego Wolnego Kraiu, w którym znakomite Talenta Artystów szczególnieysze odbieraią poważanie. Towarzystwo Muzyki ofiarowało się służyć tey sławnéy Artystce bezpłatnie wraz z Antrepryzą Teatru, końcem wywzaiemnienia się zaiey dowód uprzeymości.

DONIESIENIA

Wydział Dochodów Publicznych i Dóbr Narodowych, w Senacie Rządzącym Wolnego, Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i iego Okręgu, ztmocy Uchwały Senatu Rządzącego w dniu 23 m. i r. bo. do Liczby 1199 zapadłey uwiadomia Publiczność, iż w dniu 17 Maia r. b. od godziny 10tey z rana odbywać się będzie Publiczna Licytacya Dzierżawy Propinacyi w Wsi Grzegórzki Attinencyi Dóbr Kamelaryinych Miasta Krakowa Dąbie, na czas roku iednego to iest: od dnia 1 Czerwca r. b. do ostatniego Maia 1820 Roku, a to od ceny pierwszego wywołania Złp. 466, którey dziesiąta część vadium stanowić będzie. O innych zaś warunkach w Biórze wyżey nadmienionem wiadomość każdego czasu udzieloną bydź może. —— W Krakowie dnia 30 Kwietnia 1819.

A. Morbitzer.
Gadomski, S. W.

Wydział Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości w Senacie Rządzącym, Wolnego Niepodległego, i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa, i iego Okręgu. Założona staraniem Rządu Fabryka Sukienna w Gmachu byłego Seminaryum Zamkowego, wygotowała iuż znaczne zapasy Sukien różnego Gatunku i Koloru wyrownaiących zagranicznym co do dobroci, a umiarkowaniem ceny nawet pierwsze przechodzących zawiadomiaiąc o tem Wydział Spraw Wewnętrznych Szanowną Publiczność, wzywa Ją uprzeymie, aby wspieraiąc Siłami swemi zamiary Rządu, dożące do ożywienia koleią różnych wypadków upadłego Krajowego przemysłu, fabrykata rzeczone które się w Domu Sklepie Rządowym w Rynku pod N. 4 otwartym znayduią, i po cenie ustanowioney w miarę gatunku każdego Sukna sprzedawanemi są, zakupować zechciała. Odbyt bowiem sam tylko zapewnić może Jey wzrost i zakwitnienie. —— W Krakowie dnia 30 Kwietnia 1819.

F. Radwański.
Darowski S. W.

Z mocy Rezolucyi Trybunału pierwszey Instancyi Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu, z dnia 1 Maja 1819 r. do L. 1269 odbędzie się sprzedarz przez Publiczną Licytacyą Ruchomości po ś. p. X. Sebastyanie Czochronie pozostałych, iako to: Sreber Sukni, Bielizny, Stolarszczyzny, Książek i Kopersztychów, a to począwszy od dnia 10 Maja 1819 Roku o godzinie 9tey ranney w Kamienicy przy Ulicy Szerokiey pod L. 42 sytuowaney. —— W Krakowie dnia 4 Maja 1819.

Matakiewicz, O. P. D.